

Sınıfta Davranış Kontrolü

Problem Davranış

Yeni beceriler
öğrenmeyi

Var olan becerileri
kullanmayı
engelleyen

Sosyal etkileşimi
olumsuz etkileyen

Kendisine ve
çevresine zarar
veren

1. UYGUN OLMAYAN SINIF DAVRANIŞLARI	2. ZAYIF YA DA YETERSİZ ÇALIŞMA BEC.
Kavga etmek	Ödevleri tamamlamama
Bağırarak	Yönergelere uymama
Sınıfta dolaşmak	Dersi dinlememe
Küfür etmek	Dikkat azlığı
Utangaç davranışlar	Ders hazırlığı yapamama

Problem davranışlar;
Özel gereksinimli öğrenciye özgü değildir!

Problem davranışlar neden ortaya çıkar?

- ▶ Sınıf ortamının düzenlenişi
- ▶ Çocukların oturma düzeni
- ▶ Sınıfın kalabalık olması
- ▶ Öğretim hızı
- ▶ Kullanılan ders araçlarının özellikleri
- ▶ Ders programı
- ▶ Dersin içeriği (zor/kolay olması)
- ▶ Personelin davranışları, beklentisi ve yaklaşımları
- ▶ Sağlık durumu

Problem davranışları azaltmak için planlı çalışma gerekmektedir.

- ▶ 1. Problem davranışların **tanımlanması**
- ▶ 2. Davranışların gözlemlenerek **kayıt edilmesi**
- ▶ 3. Problem davranışların **kontrol edilmesi**
 - ▶ *Problem davranışların önlenmesi*
 - ▶ *Bazı problem davranışların hoş görülmesi*
 - ▶ *Azalmayan ve ortadan kalkmayan davranışlar için müdahale yönteminin belirlenmesi*
- ▶ 4. Seçilen **yöntemin belirlenmesi ve sonucunun değerlendirilmesi**

► Problem davranışların tanımlanması:

- Hangi davranışı gözleyeceğini, yoruma ya da yanlış anlaşılmaya gerek kalmayacak şekilde tanımlamış olacak
- Davranış için hazırladığı program sonucunda programın etkili olup olmadığını değerlendirmesini kolaylaştıracak **ölçütleri** sağlayacak
- Rehber öğretmen, idareci, anne-baba, stajyer vb. ile aynı davranışı **tutarlı** olarak gözleyecektir.

► Problem davranışların gözlenmesi ve gözlem kayıt teknikleri

- Problem davranışlara en etkili şekilde müdahale edebilmek, müdahalenin etkisini belirlemek için davranış hakkında bilgi toplamak gerekir

► Davranışlar
değerlendirilir?

hangi

boyutlarıyla

- Sıklık
- Süre
- Bekleme süresi
- Şiddeti
- Şekli
- Yeri

Gözlem Kayıt Teknikleri

► Sıklık/Olay Kaydı:

- Ölçülebilir gözlenebilir davranışlar
- Davranış kaç kez ortaya çıktı
- Çok sık çıkan davranışları kayıt etmek güç olabilir
- Davranışın süresi farklılaşıyorsa süre de ölçülebilir

Gözlem	Gözlem süresi	Davranış sıklığı	Sonuç
Birinci gözlem	40 dakika	+++++++	7
İkinci gözlem	40 dakika	+++	3
Üçüncü gözlem	40 dakika	+++++	5
		Toplam	15

► **Süre Kaydı**

- Sürekliliği olan davranışlar için kullanılır.
- Süreyle birlikte sıklığın değerlendirilmesine de olanak verir.

Gözlemler	Davranışın sıklığı	Süresi
21 Ekim 2017	10.00-10.03 10.20- 10.25	3 dakika 5 dakika
21 Ekim 2017	11.15- 11.17 11.20- 11.21 11.30- 11.33	2 dk. 1 dk. 3 dk.
21 Ekim 2017	13.10- 13.13 13.20- 13.24	3 dk. 4 dk.

► Bekleme Süresi Kaydı

- Bir öğrencinin bir davranışı yapması istendikten ne kadar sonra o davranışı yapmaya başladığının ölçülmesidir
- Sıklık, süre ve bekleme süresi kaydı kesin kayıt teknikleridir.

Ör:(Ali tahtadaki cümleyi defterine yaz)

► Aralık Kaydı

- Problem davranışın gözleneceği zaman aralığı belirlenip gözlem süresi eşit aralıklara bölünür.
- Eşit aralıklara bölünen süre 30 sn.'yi geçmemelidir(ör:3dk gözlenecek)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
+	+	+	-	-	-	-	-	-	-

Ödev üzerinde çalışılan aralık sayısı: 28

Ödev dışı işle uğraşılan aralık sayısı: 32

Toplam aralık sayısı: 60

Yüzde: %40.6

Sonuç: 10 dakikalık gözlem süresinin %40'ı ödevle, %60'ı ödev dışı işlerle geçiriyor

► **Zaman Örnekleme:**

- Sık çıkan ve uzun süren davranışlar için kullanılır.
- Gözlem süresi önceden belirlenmiş eşit aralıklara bölünür.
- Aralık kaydından farkı, aralıklar saniye ile değil dakika ile belirlenir. Ayrıca davranışın belirlenen aralığın son anında görülmesi davranışın ortaya çıktığını gösterir.

- Her aralığın sadece sonunda kayıt yapılması
- Aralık içinde ortaya çıkan ancak aralık sonunda gözlenmeyen davranışların gözden kaçırılması nedeniyle daha az veri toplanmasına neden olabilmektedir.

► Aralık kaydı ve zaman örnekleme yaklaşık kayıt tekniklerindedir.

1	2	3	4	5
+	+	+	+	+
+	-	-	-	+
+	+	+	+	-

Parmak emme

Davranışın gözleendiği aralık: 10

Davranışın gözlenmediği aralık: 5

Toplam aralık sayısı: 15

Davranışın gözleendiği aralık yüzdesi: $10/15=\%67$

Sonuç: 45 dakikalık dersin %67'sinde parmak emme davranışı sergilenmektedir.

► **Anektod Kaydı:**

- Önceden belirlenen gözlem süresinde, ortamda geçen her türlü olayın kayıt edilmesi
- Amaç öğretim sırasında ortamda sergilenen problem davranışın tanımı ve özelliklerinin ayrıntılı olarak açıklanmasıdır.
- Problem davranışın sebebinin belirlenmesinde kullanılır.

► İşlevsel Analiz (Ortam, Davranış, Sonuç Analizi)

- Davranışın ortam/davranış/sonuç ilişkisi ile incelenmesini sağlar
- Öğretmen, davranışı tanımlar ve davranışın öncesinde ve sonrasında ortaya çıkan çevresel değişkenleri belirler.
- Öğrencinin problem davranışları ile çevresel değişkenlerin ilişkisi hakkında bilgi verir.

Ortam Davranış Öncesi (ne zaman?)	Davranış (ne yaptı?)	Sonuç Davranış Sonrası (Ne yaptım/ne oldu?)
Beden eğitimi dersi (öğretmen sırada beklemesini söyledi)	Oya'nın saçını çekti	Oya ağladı, arkadaşları öğretmene şikayet etti, öğretmen baktı (herkesin dikkatini çekti)
Türkçe dersi (öğretmen tahtaya yazı yazarken diğerlerinin de yazmasını istedi)	Yanında oturan Ahmet'in saçını çekti.	Ahmet «Yapma!» dedi ve öğretmene şikayet etti. Öğretmen kızdı defterini aldı «herkes yazarken sen bekle» dedi.
İngilizce dersinde (öğretmen çalışma kağıtlarının doldurulmasını istedi)	Ahmet'in saçını çekti.	Öğretmen «Berrak yeter!» dedi ve Ahmet'i başka sıraya oturttu.
Matematik dersi (Çocuklar o akşamın ödevlerini deftere yazıyorlardı.)	Arkasına döndü ve arkadaşının saçını çekti.	Arkadaşı ağlamaya başladı, Berrak'a vurdu. Öğretmen koşarak geldi ve Berrak'a kızdı ve artık onu sevmeyeceğini söyledi.

Problem davranışların profilini belirlemek için, davranışın çevresel nedenler, öğretmen tepkileri, dersin konusu ile ilişkisini ortaya çıkarmak için sorular;

- ▶ Problem davranış hangi derslerde daha az çıkıyor?
- ▶ Problem davranış günün hangi saatlerinde daha fazla ortaya çıkıyor?
- ▶ Problem davranış ortaya çıkmadan önce sınıf ortamı nasıl oluyor?
- ▶ Problem davranış öncesinde sınıfın düzeni nasıl oluyor
- ▶ Davranış ortaya çıktığı sırada ben ne yapıyordum?
- ▶ O sırada çocuk ne yapıyordu?
- ▶ Çocuğun problem davranışına hemen nasıl tepki veriyorum?
- ▶ Çocuk benim tepkime karşılık olarak nasıl tepki veriyor?
- ▶ Davranış ortaya çıktığında diğer çocuklar nasıl tepki veriyor.
- ▶ Bu davranışı daha önce kontrol ettim mi? Nasıl kontrol ettim?
- ▶ Problem davranışa her zaman tutarlı tepki veriyor muyum?
- ▶ Çocuğun doğru davranışlarını fark edip onu ödüllendiriyor muyum?

Problem Davranışların Kontrol Edilmesi

1. Problem davranışların önlenmesi

► Sınıf kurallarının Belirlenmesi

- Kuralların tanımı
- Model olma
- Prova etme fırsatının verilmesi
- Olumlu ve olumsuz örneklerin sunulması
- Rol oynama
- Hangi ortamlarda hangi kuralların önemli olduğunun açıklanması

➤ **Sınıf işleyişinin düzenlenmesi ve sınıfa açıklanması**

- ▶ Öğretmen masasından izinsiz bir şey almayın
- ▶ Evde unuttuğunuz eşyaları sınıf dolabından alabilirsiniz
- ▶ Ödevlerinizi yapamadığınızda ders öncesinde bana söyleyin
- ▶ Kalem açmak için en fazla iki kişi aynı anda gidebilir
- ▶ Ders sırasında yapamadığınız bir şey olursa parmak kaldırarak yardım isteyin vb.

➤ Sınıfın Düzenlenmesi/Fiziksel Yapısı

- ▶ Kaynaştırma öğrencisi kolay ulaşabileceğiniz bir yerde oturmalıdır.
- ▶ Kaynaştırma öğrencisinin dikkatini dağıtacak uyaranlar uzak olmalıdır (pencere yanı vb.)
- ▶ Sınıf trafiğinin sorunsuz gerçekleşebilmesi için sıra düzeni ayarlanmalıdır.
- ▶ Öğretim materyalleri için ayrı bir dolap ve dolapta yeteri kadar materyal bulundurulmalıdır.
- ▶ Fiziksel engelli öğrencilerin rahat hareket edebilecekleri alanın sağlanması gerekmektedir.
- ▶ İşitme engelli öğrenciler için öğrencinin sizin dudak hareketlerinizi takip edebileceği şekilde ders sunumu yapılması gerekmektedir. ayrıca sözlü yapılan uyarı, ödev, sorumluluk görevlerinin yazılı olarak verilmesi gerekmektedir.

➤ **Olumlu davranışların ödüllendirilmesi:**

- ▶ Dikkatimizi olumsuz davranışlara çekme eğilimi
- ▶ Bunun yerine olumsuz davranışlar ortaya çıkmadan önce gerçekleştirilen olumlu davranışları ödüllendirmek prob. davranışların ortaya çıkmasını önlenmesinde katkı sağlayacaktır.

► 2. Bazı Davranışların Hoş Görülmesi

- **Birinci durum:** okula yeni başlayan öğrencilerin hata yapması son derece normaldir. Bu yüzden yaptıkları hatalar hoş görülüp doğrusunu yapması konusunda desteklenmelidir.
- **İkinci durum:** Çocuğun engelinden kaynaklı ortaya çıkan davranışların yanlış yorumlanması.
 - Otizm-tekrarlayan davranışlar

► **Üçüncü durum:** gelişim dönemindeki yeri temel alınmalıdır. Gelişim dönemlerinin ihtiyaçlarını bilmek önemli.

► Bazı yüzeysel davranışlar hoş görülebilir.

- Görmezden gelme
- İşaret etme
- Çocuğa yaklaşma
- Günlük rutini takip etme/geçişleri planlama
- Dikkat dağıtan nesnelere ortadan kaldırma

► 3. Problem Davranışları Azaltma Yöntemleri

► Problem davranışın ödüllendirme yolu ile azaltılması

1. Azalan davranışın ödüllendirilmesi
2. Alternatif/uyuşmayan davranışın ödüllendirilmesi

Problem davranış	Alternatif Davranış	Uyuşmayan davranış
Yönergeye uymama	Yönergeye uymak	-
Yerinden kalkmak	İzin istemek	Yerinde oturmak
Ödev dışı meşguliyet	Ödevine bakmak	Ödevini yapmak
Vurmak, itmek	Konuşmak/iş birliği	Ellerini kucağında tutmak
İzinsiz konuşmak	Parmak kaldırmak	Sessiz olmak
Koşmak	Yürümek	Hareketsiz durmak
Yanlış konuşmak	Uygun konuşmak	konuşmamak

- ▶ Problem davranışı görmezden gelme
- ▶ Sembol ödüllerin kullanılması
- ▶ Kontrat yapma
- ▶ Çocuğun kendi davranışlarını kontrol etmesi
- ▶ Bedel ödeme
- ▶ Mola/ortam dışı bırakma

Uygulanan programın izlenmesi

- ▶ Belirlenen yöntem sürekli ve tutarlı şekilde uygulanmalı
- ▶ Davranış çıktıları sürekli olarak kayıt edilmeli ve davranışın görülme sıklığı/süresi/şiddeti vb. ile ilgili değişiklikler gözlenmeli
- ▶ Tek bir yöntem her zaman yeterli olmayabilir.
- ▶ Her yöntem her davranış için uygun olmayabilir.
- ▶ Her çocuk için aynı davranış olsa da farklı bir yöntem gerekebilir.